

Reykjavík, 26. nóvember 2002.

Til Efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis.

Á fundi Efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis 21. nóvember sí. var óskað eftir ýmsum upplýsingum frá Lífeyrissjóði sjómanna vegna frumvarps til breytinga á lögum sjóðsins sem lagt hefur verið fram í þinginu.

Hér á eftir er umfjöllun um þau atriði sem spurt var um á fundinum. Einnig hefur verið svarað í tölvupósti spurningum sem sjóðnum bárust að loknum fundi nefndarinnar. Þá fylgir tryggingafræðileg úttekt Talmakönnunar hf. á stöðu Lífeyrissjóðs sjómanna 31.12.20021 og skýrsla þar sem fram koma áhrif þeirra breytinga sem felast í frumvarpinu á stöðu sjóðsins. Einnig fylgir yfirlit yfir ávöxtun Lífeyrissjóðs sjómanna og samanburður við ávöxtun annarra lífeyrissjóða.

- Á árinu 1999 voru gerðar breytingar á lögum um Lífeyrissjóðs sjómanna þar sem öll réttindi voru lækkuð um 11,5%. Breytingar á lögum sjóðsins voru nauðsynlegar vegna laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, en halli á Lífeyrissjóði sjómanna í árslok 1998 var yfir leyfilegum 10% mörkum. Það lá fyrir þegar þessar breytingar voru gerðar að þær myndu ekki nægja til þess að sjóðurinn stæði vel til framtíðar nema með mjög góðri ávöxtun, þar sem sjóðurinn er að veita betri réttindi en almennt þekktist hjá sambærilegum lífeyrissjóðum. Ávöxtun ársins 1999 var mjög góð, 12,5% hjá Lífeyrissjóði sjómanna, en hefur verið neikvæð síðan, um 0,3% árið 2000 og 1,6% árið 2001, og ljóst að ávöxtun ársins 2002 mun ekki verða góð. Ávöxtun Lífeyrissjóðs sjómanna hefur hins vegar verið yfir meðalávöxtun lífeyrissjóða, bæði á sl. ári og sl. 5 ár.
- Samstaða er innan stjórnar Lífeyrissjóðs sjómanna um framkomnar tillögur til breytinga á lögum sjóðsins. Aðrar leiðir hafa verið ræddar, en breytingar á makalífeyri eru lagðar til samkvæmt tillögu tryggingafræðings sjóðsins, sérstaklega þar sem makalífeyrisréttindi í Lífeyrissjóði sjómanna eru betri en þekktist í almennum lífeyrissjóðum. Einnig þykja slíkar breytingar sanngjarnari en flöt skerðing á réttindum og áhersla er lögð á það að skerða ekki réttindi þeirra sem áunnið hafa sér rétt til lífeyris. Þá er um að ræða svokallað "sólarlagsákvæði" sem þýðir að breytingar gerast á löngum tíma, en áhrif þeirra á heildarskuldbindingu sjóðsins reiknast strax í tryggingafræðilegri úttekt. Þannig næst fram bati um rúma 6 milljarða króna því að áhrif breytinganna eru reiknuð mjög langt fram í tímann.
- Lífeyrissjóður sjómanna var stofnaður með lögum frá árinu 1958 og alla tíð síðan hafa verið sérstök lög um sjóðinn. Í hvert sinn sem breytingar eru gerðar á lögum sjóðsins vaknar eðlilega sú spurning af hverju sérstök lög gildi um Lífeyrissjóð sjómanna. Oft hefur verið rætt hvort ekki sé rétt að afnema lög um sjóðinn og reyndar hefur það verið reynt. Með breytingum sem gerðar voru á lögum sjóðsins á árinu 1994 (lög nr. 94/1994) var stigið skref í þá átt, þegar ákvæði um lífeyrisréttindi voru færð úr lögum og sett í reglugerð. Lögin voru aðeins 6 greinar og aðalástæðan fyrir því að þau voru ekki alveg afnumin var sú, að nauðsynlegt þótti að halda í ákvæði um lögveð í skipum til tryggingar á iðgjaldgreiðslum.

Breytingarnar sem gerðar voru árið 1994 voru ekki eingöngu formbreytingar, einnig var verið að breyta réttindaákvæðum og þá aðallega rétti sjóðfélaga til töku óskerts ellilífeyris frá 60 ára aldri. Í framhaldi af þessum breytingum höfðaði einn sjóðfélagi mál gegn sjóðnum vegna lækunar á rétti hans til töku slíks lífeyris. Með dómi Hæstaréttar frá árinu 1998 var sjóðurinn dæmdur til að greiða umræddum sjóðfélaga óskertan lífeyri þar sem skerðing lögbundinna réttinda með reglugerð var talin óheimil. Í framhaldi af dómi Hæstaréttar taldi stjórn Lífeyrissjóðs sjómanna vegna hugsanlegra áhrifa dómsins nauðsynlegt að óska eftir því að ávæði um lífeyrisréttindi sjóðfélaga yrðu aftur færð í lög og var það gert með núgildandi lögum nr 45/1999.

- Makalífeyrir fyrir og eftir breytingar.

Samkvæmt núgildandi lögum á eftirlifandi maki látins sjóðfélaga rétt á ævilöngum makalífeyri hafi hann verið orðinn 35 ára að aldri við fráfall sjóðfélagans og hjónaband staðið í a.m.k. 5 ár og verið stofnað áður en sjóðfélagi náði 60 ára aldri. Ævilangur makalífeyrir skal líka greiddur ef sjóðfélagi lætur eftir sig barn innan 19 ára aldurs sem hann hefur átt með eftirlifandi maka sínum þrátt fyrir að framangreind skilyrði séu ekki uppfyllt, þ.e. um aldur maka og hjúskapartíma. Ef skilyrði til ævilangs makalífeyris eru ekki uppfyllt skal greiða lífeyri í 24 mánuði.

Samkvæmt frumvarpi til breytinga á lögum sjóðsins er afnuminn réttur til ævilangs óskerts makalífeyris. Ræðst rétturinn af aldri eftirlifandi maka, en þó er ávallt greiddur óskertur makalífeyrir meðan yngsta barn á framfæri makans er yngra en 19 ára og einnig ef eftirlifandi maki er a.m.k. 50% öryrki.

Bæði samkvæmt núgildandi lögum og frumvarpinu fellur réttur til makalífeyris niður ef makinn gengur í hjónaband á ný eða stofnar til sambúðar.

Nokkur dæmi:

1. Eftirlifandi maki f. 1944 eða fyrr. Sami réttur fyrir og eftir breytingu, þ.e. ævilangur óskertur makalífeyrir.

2. Eftirlifandi maki 30 ára, barnlaus. Hér er dæmi um betri rétt eftir breytingar, því að samkvæmt núgildandi lögum greiðist makalífeyrir í 24 mánuði en í 36 mánuði samkvæmt frumvarpinu.

3. Eftirlifandi maki f. í ársbyrjun 1950. Samkvæmt núgildandi lögum ævilangur makalífeyrir, en eftir breytingar ævilangur makalífeyrir, óskertur í 36 mánuði, en síðan 10% lægri.

4. Eftirlifandi maki f. í ársbyrjun 1955, yngsta barn 15 ára. Ævilangur makalífeyrir samkv. núgildandi lögum. Eftir breytingar greiðist ævilangur makalífeyrir, óskertur í 4 ár (til 19 ára aldurs yngsta barns), síðan 30% lægri.

5. Eftirlifandi maki f. í ársbyrjun 1960, yngsta barn 12 ára. Samkv. núgildandi lögum greiðist ævilangur makalífeyrir. Eftir breytingar greiðist ævilangur makalífeyrir, óskertur í 7 ár (til 19 ára aldurs yngsta barns), en síðan 60% lægri.

6. Eftirlifandi maki f. í ársbyrjun 1960, engin börn eða börn orðin 19 ára. Samkv. núgildandi lögum er greiddur ævilangur makalífeyrir. Eftir breytingar yrði greiddur ævilangur makalífeyrir, óskertur í 36 mánuði, en síðan 60% lægri.

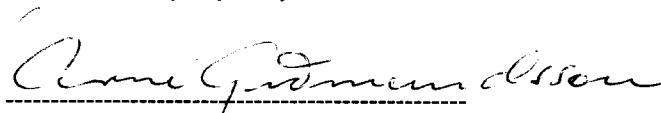
7. Eftirlifandi maki f. 1965, yngsta barn 10 ára. Samkv. núgildandi lögum er greiddur ævilangur makalífeyrir. Eftir breytingar yrði greiddur óskertur makalífeyrir í 9 ár (þar til yngsta barn nær 19 ára aldri).

8. Eftirlifandi maki f. eftir 1965, yngsta barn 1 árs. Ævilangur makalífeyrir samkv. núgildandi lögum. Eftir breytingar greiðist óskertur makalífeyrir í 18 ár (þar til yngsta barn nær 19 ára aldri).

Vonandi eru þessar upplýsingar fullnægjandi. Vinsamlegast hafið samband við undirritaðan ef frekari gögn eða upplýsingar vantar.

Virðingarfyllt,

f.h. Lífeyrissjóðs sjómanna

Árni Guðmundsson framkv.stjóri